

# MOD MUREN

– om unge banlieusarder og de franske forstadsoptøjer 2005

Af Jeppe Wedel-Brandt

I de sidste dage af oktober og første uger af november 2005 eksploderede først de parisiske og senere en lang række andre franske forstæder, eller *banlieues*, i hvad der kan betegnes som gadekampe eller optøjer. Butikker, skoler, institutioner, vikarbureauer og busser blev angrebet og brændt ned. På gaden var der voldsomme sammenstød mellem politi og grupper af unge banlieusarder, barrikader blev bygget, skraldespande sat i brand, ligesom mere end 10.000 biler; flere end 4.000 blev anholdt, men ingen døde som direkte konsekvens af volden og relativt få blev alvorligt skadet. Med ét var (i hvert fald den europæiske) verdens medieoffentlighed suget til disse temmelig ukendte lokationer, navne som Clichy-sous-Bois og Bobigny blev pludselig til navnet på den franske, og videre den europæiske, samfundsdordens krise, hvordan man så end forstod den. Efter begivenhederne, der fulgte orkanen Katrinas hærgen af New Orleans i august 2005, synliggørelsen af race- og klassemæssige problemer i det amerikanske samfund, ramte de franske forstadsoptøjer, som Slavoj Zizek har bemærket, de europæiske samfund med en vis ædrueliggørende effekt (Zizek 2005b). Med ét var billederne af kaos og krise helt tæt på, og det var ikke svært at få øje på, at hoveddelen af deltagerne i optøjerne havde en anden hudfarve end de 'normale europæiske' varianter.

Nu var det langt fra første gang, de

franske forstæder havde været scene for optøjer og alene i de foregående måneder af 2005 var et gennemsnit på omkring hundrede biler per nat blevet brændt af i Frankrig. Men som så ofte kommer opmærksomheden først virkelig med den spektakulære begivenhed. Og det var spektakulært, det der skete. Omfanget af optøjerne og deres voldsomhed oversteg alt, der var set i Frankrig siden maj '68. Men hvem var disse oprørske subjekter, den daværende indenrigsminister Nicolas Sarkozy betegnede som 'rakkerpak'? Hvad var årsagen til deres utilfredshed og hvorfor fik den så voldeligt et udtryk?

Der kan skrives meget om problemerne i forbindelse med at 'læse' optøjer og om hvordan den vold, de udtrykker, skal forstås i et samfundsmæssigt perspektiv, men her vil jeg holde mig til en relativ simpel forklaringsmodel.<sup>1)</sup> Som udgangspunkt kan vi sige, at genereringen af optøjer altid kræver to elementer: en eksplosiv vrede (*outrage*) som reaktion på en konkret begivenhed, der antænder en mere grundlæggende opsøret vrede (*rage*) resulterende fra de generelle livserfaringer for en samfundsgruppe (jf. Omi og Winant 1993: s. 109). Når vi søger at kvalificere vores forståelse af konkrete optøjer, kan disse to elementer med fordel benyttes som ramme for undersøgelsen. Og dette vil netop også være mit mål her.

Praktisk talt samtlige analyser er enige om årsagen til optøjernes start, den begi-



“Ved drengenes begravelse d. 29. oktober deltog flere tusind unge (der har været nævnt tal som 30.000 deltagere i begravelsesoptøget/demonstrationen), mange havde T-shirts på med teksten “*mort pour rien*” (‘døde for ingenting’).”

venhed eller sekvens af begivenheder, der skabte den fornødne *outrage*. Den udløsende begivenhed alle er enige om at nævne, er de to 17 og 15årige drenge Zyed Benna og Bouna Traorés død d. 27. oktober 2005 i Parisforstaden Clichy-sous-Bois. De to var med en gruppe andre drenge af blandet herkomst færdige med en fodboldkamp og havde taget en genvej gennem en byggegrund på vej hjem, da politiet mødte op. Drengene løb, seks af dem blev anholdt, men Zyed Benna og Bouna Traoré flygtede med en tredje og endte med at skjule sig i, hvad der viste sig at være, en transformatorstation. De to drenge blev brændt op af elektriciteten, den sidste, Muttin Altun,

blev svært skadet, men overlevede og fik tilkaldt hjælp. Ved drengenes begravelse d. 29. oktober deltog flere tusind unge (der har været nævnt tal som 30.000 deltagere i begravelsesoptøget/demonstrationen), mange havde T-shirts på med teksten “*mort pour rien*” (‘døde for ingenting’). Kort efter begravelsen begyndte de første optøjer i Clichy-sous-Bois og spredte sig hurtigt til resten af departementet Seine-Saint-Denis og de andre nordlige parisiske forstæder, og herfra senere til en lang række forstæder til byer som Lille, Lyon, Rouen og Toulouse.

Der er også generel, men ikke ligeså udtalt, enighed om at nævne to andre fak-

torer. To dage før de to drenges død havde den daværende indenrigsmister Nicolas Sarkozy, der så småt var begyndt sin præsidentkampagne, holdt en tale i forstaden Argenteuil, hvor han i et svar på en kvindes tilråb, om han ikke kunne hjælpe dem med at slippe af med 'dette *racaille*' (en stor gruppe unge råbte slagord og forstyrrede mødet), sagde: "Er I trætte af dette *racaille*? Bare rolig vi skal snart slippe af med dem." Dette udtryk, *racaille*, holdt han fast i og det blev relativt bredt benyttet i offentligheden, hvor det før havde været et pseudo-racistisk skældsord. Dets danske oversættelse er 'rakkerpak', på tysk bliver det til *Lumpen* og så er vi ved, at se hvor roden er; det er en postmoderne form for det 'pjalteproletariat', f. eks. Marx talte om, der i 1800tallet udgjorde et residuelt endnu ikke proletariseret levn af fattige fra den tidligere økonomiske orden, men som i dag må anses som et spildprodukt af den nye globale økonomi, affald rent ud sagt. I det hele taget fokuserer mange på regeringens og særligt Sarkozys ageren som ekstremt provokerende og med til konstant at hælde benzin på bålet – endnu et eksempel er hans udsagn om, at ville 'gøre rent i forstæderne med en *Kärcher* [en industriel højtryksspuler]'. Dagen efter optøjerne begyndte, smed politiet en tåregasgranat ind i en moske i Clichy. Denne temmelig spektakulære aktion – med tanke på det sakrale rums almindeligt anerkendte ukrænkelighed – kan bestemt også have medvirket til optøjernes voldsomhed og spredning, da de først var gået i gang.

Så vidt den eksplosive vrede og den begivenhed der antændte den. Havde dette bare været en enkeltstående begivenhed og ikke noget der samtidig antændte en større og mere kompleks vrede eller desperat utilfredshed, ville vi måske nok have set protester, men det er højst usandsynligt at vreden og protesterne havde spredt sig mere end de første par dages sporadiske stenkast og bilafbrændinger i lokalområdet. Hvor det er relativt problemfrit at udpege årsagen til den eksplosive vrede, giver det naturligvis helt anderledes større problemer at give et bud på de strukturelle problemer. Her er det klart at en sådan

analyse må indebære et eget politisk valg af årsagsforklaringer.

Litteraturen om forstadsoptøjerne i Frankrig 2005 består hovedsagelig af relativt korte artikler og debatindlæg i aviser og tidsskrifter, den eneste længere analyse der foreligger, er Yann Moulier Boutangs bog *La révolte des banlieues ou les habits nus de la République*. Tidsskrifterne *Lignes*, *Varcarme*, *Multitudes* og *Le Monde diplomatique* har alle udgivet numre med optøjerne som tema, og herudover findes en lang række tekster på nettet. Karakteristisk er det, at langt de fleste af disse tekster er skrevet af intellektuelle med ingen eller ringe tilknytning til såvel deltagere i optøjerne som forstæderne generelt. Jeg har derfor i baggrunden for min forståelse valgt at lægge større vægt på de relativt få tekster og udsagn, der kan hævde en sådan tilknytning; ikke fordi jeg mener, at de nødvendigvis har monopol på den rigtige udlægning, men for at give en bedre vægtning mellem den levede 'vrede' opbygget i hverdagslivet i forstæderne og den køligere analyse af de strukturelle årsager til denne vrede<sup>2)</sup>.

Min analyse vil være struktureret omkring den urbane segregation, hvis nedadvendte side banlieuerne er udtryk for, og 'muren' som billede på den neoliberale samfundsdrejning.

Slavoj Zizek har foreslået, at globaliseringens virkelige kendetegn er muren, opbyggelsen af mure mellem Israel og Palæstina, mellem USA og Mexico, og i overført, men ikke mindre reel, forstand rundt om EU (Zizek 2005a). Han påpeger, at i 'globaliseringens så fejrede frie cirkulation' "er det 'ting' (varer), der cirkulerer frit, mens cirkulationen af 'personer' bliver mere og mere kontrolleret." Dette får ham til at konkludere, at "[s]egregationen af folket er den økonomiske globaliserings virkelighed" (ibid.). Vi bør naturligvis korrigere dette udsagn en smule. Globalisering er et komplekst netværk af en række teknologiske udviklinger, der skaber mulighed for øgede udvekslinger og bevægelser inden for en lang række områder, og således på ingen måde en entydig udvikling (se f.eks. Appadurai). Det er således ikke nødvendigvis globaliseringens sand-



Marked i Clichy-sous-Bois øst for Paris d. 2.11.2005 efter seks døgns riot. AP Photo/Jacques Brinon.

hed, men nærmere et resultat af en særlig politisk reaktion på den teknologiske udvikling, der har muliggjort en øgning i de forskellige *flows*, en politik der har skabt en neoliberal globalisering. Hvor det er tydeligt, at neoliberalismen søger en åbning af grænserne for globaliseringens *flows* indenfor de globale *financescapes*, er det lige så tydeligt, at der indenfor en lang række andre globale *scapes* modsat sættes nye barrierer op. Dette gælder i særlig grad *ethnoscapes*, dvs. menneskers bevægelser. Som Zizek indikerer, er neoliberalismens kendetegn måske netop muren. Ikke 'bare' muren mellem lande, som den der er under opbygning mellem USA og Mexico for at stoppe *flowet* af illegale immigranter, eller den 'mur' vi kender som 'Fort Europa'. Men også muren som redskab i en fundamental ændring af det offentlige og urbane rum.

I hendes rettelig berømmede bog om den urbane udvikling i São Paulo – *City of Walls* – beskriver Teresa Caldeira netop hvordan muren som fænomen kan betegne denne udvikling, men som udtryk for meget mere end en visuel ændring:

“São Paulo er i dag en by af mure. Byens indbyggere vil ikke risikere at leve i et hus uden hegn og gitre for vinduerne. Fysiske barrierer indelukker både offentlige og private rum: huse, boligkomplekser, parker, pladser, kontorkomplekser, indkøbsområder og skoler. Mens eliten trækker sig tilbage til deres enklaver og overlader offentlige rum til de hjemløse eller fattige, skrumper antallet af rum for offentlige møder mellem forskellige sociale grupper betydeligt. [...] Men betydningerne af disse sikkerhedsstrategier rækker langt længere end selv-beskyttelse. Ved at transformere det urbane landskab påvirker borgernes strategier for sikkerhed også strukturerne for cirkulation, vaner og gestus i forbindelse med brugen af gaderne, offentlig transport, parker og al offentligt rum.” (Caldeira 2000: s. 297)

Men hvad har alt dette så med optøjerne i de franske forstæder i 2005 at gøre? Det parisiske byrum, og det i andre franske byer, er ikke præget af mure og gitre. Pri-

vate vagtværn med bevæbnede vagtposter står ikke spredt rundt i det urbane rum som indenlandske *check-points*. I hvert fald ikke i samme grad som i Brasilien. Der er ingen fysiske begrænsninger i det urbane rum, både rige og fattige, alle forskellige grupper af borgere, færdes i nogen grad på fortovet. Men alligevel må vi spørge til det offentlige rums eksistens, til dets demokratiske rolle. Til hvilken segregation, der i det nuværende parisiske byrum, med Caldeiras ord, 'organiserer det urbane rum' og 'strukturerer det offentlige liv og indikerer hvordan sociale grupper forholder sig til hinanden'.

Inden jeg går videre med den analyse, er en kort opridsning af den historiske udvikling, som de nuværende banlieuer er udtryk for, dog nok på sin plads.

#### “EFTER DE TREDIVE GLORIØSE, DE TREDIVE LORTEÅR”<sup>3)</sup>

De parisiske forstæder blev bygget i årene efter Anden Verdenskrig, i en situation hvor der var en dramatisk mangel på boliger til de mange arbejdere, der migrerede til Paris for at finde arbejde i de store industrielle fabrikker. Karakteristisk for den periodes byplanlægning var der tale om lange rækker af høje blokke, rationelt forbundet med bykernen og arbejdspladserne gennem store veje og metro<sup>4)</sup>. Fra start af var det ikke kun arbejderklassen, der flyttede ind, også mange middelklassefunktionærer rykkede ud til de nye kvarterer. Der var dog også stor forskel på de forskellige forstæder, eller *grand ensembles* som de også kaldtes, nogle var præget af store boligblokke andre af mindre rækkehusbyggeri: også forstæderne er klassesdelte. De forstæder vi taler om er typisk præget af HLM byggeri (*Habitation Loyer Modère*), svarende til noget lignende det vi i Danmark kender som socialt boligbyggeri, af dårlige transportforbindelser og meget lidt andet end selve boligblokkene. En beskrivelse af Clichy-sous-Bois lyder eksempelvis sådan:

“mellem gymnasiet [le lycée] og byen, en Mac Donalds, en agilitybane til hunde, og en firsporet vej. Det er et af de fattigste områder i et departement, hvor elen-

digheden er allerstørst, i en kontekst af et fortsat statsligt disengagement”. (Bon)

Der var således allerede fra start forskel på forstæderne, men alligevel er der sket en udvikling mod større separation. Arbejderforstæderne er blevet mere rene arbejder-forstæder, samtidig med at mange af arbejderne ikke længere er arbejdere, men er blevet arbejdsløse og på sæt og vis deklasserede.

Ifølge Yann Moulier Boutang er ‘det specifikke franske problem fra 1970erne’ og meget tyder på, at problemet om ikke startede her, så blev forstærket på grund af udviklinger, der tog fart i denne periode. I sin bog *La France raciste* fra 1992, om den fremvoksende racisme i Frankrig, indleder Michel Wieviorka med et kapitel om de socioøkonomiske udviklinger, han mener, er en afgørende (men ikke eksklusiv) faktor for denne racisme. Han beskriver denne udvikling som “*la grande mutation*”, hvormed han indikerer den omfattende grad af de sociale og økonomiske omvæltninger, der har medført en gennemgribende ændring af samfundet fra halvfyrdserne til i dag. Det, for os, væsentligste han beskriver, er den udvikling, han kalder ‘dualiseringen af samfundet’, en opdeling af samfundet i:

“på den ene side dem, der deltager i det moderne liv, i arbejdsmarkedet, konsumtionen, hvis børn har adgang til anstændig uddannelse; og på den anden dem, der vakler mellem arbejdsløshed og prekært arbejde, ødelagte familier, børn der er dårligt eller underuddannede, forgældelse og fattigdom.” (Wieviorka 1992: s.29)

Den mest afgørende faktor i denne udvikling er skiftet fra et industrisamfund, præget af tung industri og følgende mange fag- og ufaglærte arbejdspladser, til en postfordistisk produktion. Wieviorka påpeger ligeledes, at efterkrigstidens opgang, eller ‘de tredive gloriøse år’ i høj grad var baseret på arbejdsimmigration. Dette er på ingen måde nyt, Frankrig har altid været et indvandrerland og Europa generelt har altid været præget af migration. Det specielle ved denne immigration er

dens sammenfald med den førnævnte omstrukturering af samfundet, kombineret med de post- eller neokoloniale aspekter ved den; alt dette selvfølgelig påvirket af den globale eller globaliserede situation det franske samfund også navigerer i. I det følgende vil jeg se nærmere på de udviklinger, der har skabt en så skarp dualisering af samfundet, at nogle kommentatorer taler om en ‘banlieuernes Berlinmur’ (Duclos) eller en ‘fransk apartheid’ (Vidal; Mbembe).

De franske ‘tredive gloriøse år’ med stor økonomisk fremgang efter Anden Verdenskrig var, som i de fleste europæiske lande, karakteriseret ved en enorm udvikling i den tunge industri, fra stålvalseværker til bilfabrikker. Det var i høj grad den udvikling, der, sammen med dårlige boligforhold i bykernerne, medførte behovet for de enorme byggeprojekter i forstæderne, der således bærer en industriel epokes historie. De hører oprindeligt til som en del af det disciplinære samfunds struktur og den historie vi i dag kan finde i dem, er netop udtryk for deres ændrede funktion i udviklingen fra disciplin til kontrolsamfund (jf. Negri og Vincent). Som beskrevet før havde forstæderne deres storhedstid i halvtredserne og tressernes galoperende industrisamfund, et disciplinært samfund, vi kender fra bl.a. Michel Foucault og Gilles Deleuze, karakteriseret ved rækken af identitet- eller subjektivitetskabende indelukker. Således var det et samfund, hvor skolen blev efterfulgt af fabrikken, der så igen blev afbrudt af hjemmet eller familien. Forstædernes nye rum var skabt til det disciplinære menneske, der med Deleuzes ord var en “energikilde, der ikke fungerede uden pauser” (Deleuze: s. 83). Det var her man tog bilen eller bussen hjem til familiens indelukke og holdt pause efter at have brugt dagen på fabrikken, eller udførte forbrugets arbejde.

Frankrig er et land, der i højere grad end mange var baseret på uuddannet arbejdskraft og store fabrikker – i tilfældet Clichy drejer det sig særligt om Renault og Citroën – og i takt med at den franske arbejdskraft blev dels mættet dels dyrere, blev importen af arbejdskraft fra udlandet en nødvendighed for produktionen og ikke

mindst fortjenesten. Kulminerende med maj '68 voksede fagbevægelsen sig stærkere og stærkere op gennem efterkrigstiden, med konstante krav om mere løn og mere fritid, og som modtræk ansatte fabrikkerne 'fremmedarbejdere' i de uuddannede stillinger og benyttede sig i stadig højere grad af midlertidige ansættelser eller vikarer, der ikke besidder de samme rettigheder som organiserede arbejdere. Men den teknologiske udvikling medførte dels en automatisering af fabriksarbejdet og dermed en mindre arbejdskraftkrævende produktion, dels en mulighed for en globalisering, der i dette tilfælde betød udflytning af arbejdspladser. På arbejdsmarkedet medførte denne teknologiske udvikling således i første omgang en arbejdsløshed, særligt for uuddannede arbejdere, og på sigt en større omvæltning, hvor uddannelse er blevet væsentligere. Hermed bliver også den uddannelsesmæssige sociale arv en tungere byrde, hvis den ikke brydes, da den nu ikke 'kun' afgør hvilke typer af job, der er mulige for den unge, men selve muligheden for et job overhovedet.

I Pierre Bourdieus analyse fra 1993 er en del af problemet, at arbejderklassens 'naturlige' reproduktionscyklus brydes af en forlænget skolegang, hvor de unge tvinges til håb, der tydeligvis aldrig vil lykkes og som omveksles til nederlag, samtidig med de ledes til at afsky manuelt fabriksarbejde. De unge i banlieuerne oplever ifølge Bourdieu:

“følelsen af at være bundet til et ydmygende ('råddent') sted gennem mangel på penge og transport, og bundet til en ydmygelse (og ydmygelser) der tynger dem som en forbandelse, eller mere simpelt en stigmatisering, der blokerer adgangen til arbejde, fritidsaktiviteter og til forbrugsgoder, osv.; og mere grundlæggende den utrætteligt gentagne oplevelse af nederlag, først i skolen, så på arbejdsmarkedet, der fratager eller fratager et hvert rimeligt håb for fremtiden.” (Bourdieu: s. 185)

Man kan måske, i lyset af såvel den teknologiske udvikling som den samtidige globalisering, spørge om Bourdieu har ret i at

placere problemet i den forlængede skoletid og om det ikke i stedet burde placeres i skolens manglende fleksibilitet og evne til at hjælpe med at bryde den negative sociale arv. Men der er næppe meget grund til ikke at følge ham i, at 'dette underproletariat' og dets mangel på håb "har rødder i en absolut usikkerhed omkring fremtiden og i de modsatrettede aspirationer, som skolen på en og samme tid åbner og lukker" (ibid.).

Netop arbejdsløsheden og prekariteten fremhæves af stort set alle kommentatorer som et helt afgørende problem i forstæderne. Og informationaleringen af arbejdet har, sammen med arbejdsløsheden, medført den mest ondsindede spiral for forstæderne. Hvis uddannelse er det vigtigste for succes i livet, er valget af skole naturligvis helt centralt, både i kraft af lærerens pædagogiske kompetencer til at bryde den sociale arv, men også – og ikke mindst – i kraft af de andre børn i klassens sociale arv; og i det valg er det, udover penge, naturligvis hvor man bor, der er helt og aldeles afgørende. Det har medført, at de stærkeste beboere flytter ud af de svageste områder, der således bliver til socialt og uddannelsesmæssigt segregerede områder, en bevægelse der forstærkes af, at nye tilflyttere ligeledes typisk er dårligt stillede i samfundet. Når vi til dette føjer, at netop disse forstæder typisk er de, der i forvejen blev ramt hårdest af nedlæggelsen af industriarbejdspladser og typisk også er dårligst integreret infrastrukturmæssigt, særligt hvis man ikke har råd til en bil, begynder vi at se, hvor ændrede disse forstæder er blevet fra efterkrigstidens disciplinære forstæder. Men inden jeg går videre med disse og andre konsekvenser af udviklingen i de franske forstæder, vil jeg forlænge min historiske perspektivering med et blik på den neoliberale omlægning, banlieuerne også er udtryk for.

I Brian Holmes' analyse af de franske forstadsproblemer er det, 'der er på spil' netop spørgsmålet om "velfærdsstatens transformation i forhold til den globale økonomiske krav". Som mange andre beskriver Holmes elendigheden i banlieuerne og konstaterer, at de forhold er 'en trist og sløv vold', der modsat de spektakulære optøjer 'ikke kan

fanges i et billede'. Med henvisning til Jacques Donzelot påpeger han, at det er ændringen i den 'kooperative velfærdsstat', hvor forsikringer, organiseret af de faglige organisationer og administreret af staten, spiller den store rolle i velfærden, mens staten sørger for et universelt minimum af subsidier for dem, der står uden for dette system, der er årsagen til miseren:

“Det er præcis denne universelle minimumssikkerhed, der er blevet uafbrudt nedskåret over de sidste tyve år, ved siden af andre offentlige opgaver som uddannelse. Nedskæringerne efterlader beboerne i banlieuerne med det korte strå, mens resten af befolkningen begynder at ryste af skræk for den voksende kriminalitet og problematiske adfærd [delinquency] blandt forstædernes børn.”

At problemet ikke forsvinder uden videre og at det i høj grad består af neoliberale nedskæringer og begrænsninger i den statslige rolle i velfærdsstaten, kombineret med at det faglige korporationistiske system svækkes, eller ikke kan dække en række af de folk, der er enten arbejdsløse eller i en prekær arbejdssituation, det peger ikke så få kommentatorer på. Rada Ivekovic formulerer situationen således:

“Hvad reagerer disse drenge på? De og deres forældre har intet arbejde, deres boliger er sørgelige, deres boligkvarter grimt, forstædernes skoler er dårlige og fattige om eksisterende, transport til bykernen er for dyr og under alle omstændigheder hverken god eller tilstrækkelig, bortset fra et supermarked er der måske intet andet i kvarteret. Dealere og småkriminelle er overalt, politiet er det eneste aspekt af staten, de nogensinde har set, de har ingen visioner om en fremtid, ingen chance for at blive integrerede.”

Den vigtige pointe her er statens grundlæggende fravær, eller rettere den ændrede rolle staten har påtaget. For staten er til stede i form af politiet, som kontrol, men ikke i sine klassiske velfærdsformer. Mens den disciplinerende rolle, Michel Foucault beskriver som den ene pol i den

moderne stats magt over kroppen, i nogen grad (og i forstæderne i høj grad) bliver udfordret og begrænset af globaliseringens pres, virker det til at den anden pol, den “regulerende kontrol” og “befolkningens biopolitik” (Foucault: s. 143), ikke i samme omfang begrænses, men derimod nok må siges at undergå en forandring i disse år. En forandring vi netop ser afspejlet i de franske forstæder. For hvor den fejler på områderne omkring “fødslerne og dødeligheden, [og] levetiden, den lange levetid” (ibid.) i banlieuerne<sup>5)</sup>, og ikke mindre hvad gælder disciplineringen, i den grad denne overhovedet forsøges, er kontrollen i høj grad central for staten. Det tilbageværende statslige ansigt, politiet, er blevet beskåret på det mere dialogorienterede og adfærdsregulerende aspekt, det lokale politi, og i stigende grad overlades politiopgaven i banlieuerne til målrettede eller tilfældige raids, hvor pushere eller *sans-papiers* er målet. En udvikling, der er en god illustration af Margaret Thatchers klassiske neoliberale dogme om, at der ikke findes noget samfund, kun individer.

Situationen i de franske forstæder kan således i høj grad ses som resultat af en neoliberalistisk politik, der har medført en voldsom nedskæring i de statslige velfærdsfunktioner. Kombineret med den teknologiske udvikling har dette medført en deklassering af mange af ‘de tredive gloriose års’ ufaglærte arbejdere, der således, afskåret fra det faglige forsikringssystem og over for et sænket socialt sikkerhedsnet, befinder sig på vej mod afgrunden.

## DEN NYE SEGREGATION

Over tid krystalliserer samfundets sociale konstruktion sig i det urbane rum, de forskellige grupper eller klasser, som samfundsstrukturen skaber og opdeler folk efter, giver sig et visuelt udtryk i byrummet. Denne krystallisering og dens komposition er helt central for forståelsen af de bypolitiske konflikter, om denne skriver Caldeira:

“Segregation – både social og spatiel – er et vigtigt element af byer. Regler der organiserer det urbane rum er mønstre



af social differentiation og separation. Disse regler varierer kulturelt og historisk, afslører principperne, der strukturerer det offentlige liv og indikerer hvordan sociale grupper forholder sig til hinanden i byens rum". (Caldeira: s. 213)

Historisk har der således altid været en urban segregation, der i sagens natur har bestået i en adskillelse af de forskellige klasser – men også, som i f.eks. den europæiske jødiske ghetto, eller i Danmark de hollandske områder på Amager, af forskellige sociale eller etniske grupper. Men hvordan denne har udfoldet sig, er i høj grad betinget af samfundsmodellen og med til at forme rammerne både for hverdagsadfærd og møder på gaden, og for mulighederne for politik.

I det franske samfund – men lad os se det i øjnene: de franske forstadsøptøjer er ikke et specifikt fransk problem, men symptom på en generel krise for den neoliberaliserede europæiske 'velfærdsstat' – finder vi et nyt segregationsmønster, som fortjener en grundig undersøgelse.

At der er tale om en geografisk segregation af hverdagslivet er åbenlyst, det parisiske byrum kan ses som geografisk opdelt i en gentrificeret bykerne og hhv. rige eller middelklasseforstæder og fattige *zones sensibles, quartiers populaires* eller *banlieues*. Alene dette forhold sætter naturligvis spørgsmål ved det offentlige rums rolle, som stedet hvor forskellige grupper mødes og tvinges til at bryde den urbane anonymitet.

Som tidligere vist er denne spatielle segregation også social, det gælder både hvad angår økonomisk og kulturel kapital. Dette har også konsekvenser for den del af det offentlige rum, der består af institutioner, hvor borgere fra forskellige grupper ideelt set mødes, det gælder særligt skoler og arbejdspladser. Mens vi har set, at arbejde i stigende grad er afhængigt af uddannelse, er skolen i høj grad defineret af dens beliggenhed, dvs. at den spatielle segregation på dette punkt har konsekvenser for reproduktionen af den sociale segregation og således komplet vender skolens demokratiske og egalitære formål på hovedet. Selvom arbejdspladsen tradi-

tionelt reproducerer klassesamfundet, har den alligevel en væsentlig rolle i det offentlige rum, både som stedet for fagbevægelsen, og dennes fællesskab og kampe, og som stedet hvor forskellige sociale og etniske grupper mødes. Men i takt med nedgangen i de store industrifabrikker, fagbevægelsens svækkelse og brugen af vikarer (typisk fra indvandrergrupper) til svækkelse af arbejdernes sammenhold er dette rum blevet ændret, og store grupper særligt fra banlieuerne helt afskåret fra det.

Den geografiske segregation forstærkes af de generelt dårlige transportmuligheder for banlieuesarder, en kombination af dårlig offentlig transport i disse områder og en manglende økonomisk formåen (hvormed ejerskab af biler eller motorcykler bliver svært) – et forhold der forstærkes af en chikane fra politiets side, der "ofte provokerer og chikanerer fransk-afrikanske og fransk-nordafrikanske unge ved indgange til store boligkomplekser, på togstationer, etc." (Coleman: s. 15), kort sagt når de bevæger sig væk fra deres 'naturlige' pladser. Disse begrænsninger på mobiliteten er særdeles problematiske i et urbant rum, hvor segregationen er så geografisk udspreddt, da de i høj grad forstærker umuligheden af det tilfældige møde mellem forskellige samfundsgrupper og derved undergraver selve det offentlige rums demokratiske aspekt.

Der er et sidste punkt, jeg vil fremhæve ved segregationen i det parisiske byrum. Udover den geografiske, den sociale-økonomiske og den institutionelle segregation, er der også en symbolsk-kulturel segregation. Jeg vil ikke her bevæge mig ud i en egentlig analyse af den franske racisme og banlieuernes etniske konstitution, men holde mig til at konstatere at det, at segregationen får et visuelt aspekt – hvilket ikke kun gælder hudfarven, men også stil, attitude og sociolekt – medfører et offentligt rum hvor fordomme og frygt, som Caldeira beskriver det i São Paulo, stortrives. Loïc Wacquant har flere steder påpeget, at der er stor forskel på den franske *banlieue* og den amerikanske ghetto, ikke mindst i den etniske sammensætning – de franske forstæder er på ingen måde etnisk

homogene. Men de har i hvert fald det til fælles, at de er områder for "social eksklusion lokaliseret på bunden af deres respektive urbane hierarkier" (Wacquant 1999: s. 130; se også Wacquant 2006). Til dette må vi dog også tilføje, at der skal en voldsom farveblindhed til for ikke at opdage, at den franske underklasse i stigende grad har fået farve. I sin bog fra 1991 skriver Wieviorka om en "snigende tendens i samtidens Frankrig mod ikke blot diskrimination over for immigranter men til deres segregation" (Wieviorka 1991: s. 54) og det er denne segregations farve eller raceaspekt, der giver en helt ny dimension til den ellers klassiske klasseadskillelse.

Achille Mbembe formulerer det således:

"Gennem de nylige optøjer betaler Frankrig prisen for det dobbelte gebyr, som det bliver ved med at påføre disse befolkningsgrupper: gebyret på 'klassen' og gebyret på 'racen'."

Og det er netop som element i segregationen og 'retfærdiggørelse' af denne, jeg vil se racismens væsentligste rolle i optøjerne i de franske forstæder.

Når det urbane offentlige rum ikke faciliterer, men snarere umuliggør, almindelige møder mellem de forskellige samfundsgrupper, bliver de tilbageværende møder præget af frygt for 'den anden', der således automatisk er blevet 'den fremmede'. Toni Negri og Jean-Marie Vincent konkluderer meget bastant at:

"apartheidregimet er blevet normalt. Byen og banlieuen, kvarterene og metrostationerne, fritidsaktiviteterne og skolerne er gennemskåret af en usynlig men stærk linje, der adskiller og isolerer."

Denne usynlige linje følger i kraft af det visuelle symbolsk-kulturelle aspekt af segregationen banlieuesarderne, også når de ellers bryder med den spatielle segregations mere eller mindre synlige mure.

Med tanke på dette kan det være svært at vedblive med at tale om et offentligt rum. Meget tyder på at de eneste figurer, der tilnærmelsesvis bryder segregationen og skaber noget, der kunne minde om offentlighed, er 'vildfarne' banlieuesarder i Paris' centrale områder og de sporadiske

*raids* ind i banlieuerne, som politiet jævnligt foretager og pressen mindre jævnligt følger. En offentlighed der i alle tilfælde er tæt knyttet til frygt, problemer og en høj grad af flygtighed. På den baggrund er det lokkende at følge Bülent Diken og Carsten Bagge Laustsen i deres analyse af det urbane rum, hvor byen og det offentlige rums logik er på vej til at blive erstattet af lejrens logik:

"Byen som beskrevet af Manet benytter det velgørende anarki ved kommunikation mellem fremmede i stedet for deres segmentation i enklaver. Lejren gør det, på den anden side, umuligt at konfrontere andre og at tage moralske/politiske valg, fordi dens logik definerer de andre, før de mødes." (Diken og Bagge Laustsen: s. 1)

## ANERKENDELSE OG KRÆNKELSE

Det er dog ikke kun for det offentlige rum, segregationen danner et mønster, der kan give os en indsigt i optøjernes årsager. Som vi har set er segregationen ikke 'blot' en simpel segregation, der holder forskellige grupper på afstand af hinanden, det er en segregation, der også reproducerer de gældende klasseforskelle og, ikke mindst, elendigheden for samfundets svage i banlieuerne. Ikke kun den økonomiske elendighed, selvom denne i sig selv kan være problematisk nok, men også den sociale elendighed. Det er en segregation, der konstant producerer nederlag for de unge i forstæderne, en segregation der også fordeler anerkendelse og krænkelse af de enkelte individer. Axel Honneth insisterer netop på dette i sin samfundsanalyse:

"Eksistensen af et klassesamfund, som er begrundet i de enkelte produktionsagenters ulige markedschancer, men som ideologisk er knyttet til det individuelle uddannelsesresultat, resulterer i en vedvarende ulige fordeling af chancerne for social anerkendelse." (Honneth: s. 70)

For Honneth er rettesnoren for et godt samfund den menneskelige velvære, det samfund er ramme for, dvs. at vurderingen

er afhængig af borgernes 'menneskelige selvbevidsthed'. I den sammenhæng fremhæver han, at denne netop er "afhængig af den sociale anerkendelses erfaring" (Ibid.: s. 80), hvilket er at sige, at mennesket som grundlæggende socialt og relationelt er afhængig af "andre subjekters billigende eller bekræftende reaktioner" (Ibid.: s. 85), for at kunne danne og opretholde et positivt selvforhold. Han opstiller tre grundlæggende felter for anerkendelse: for det første kærligheden eller omsorgens felt, hvor den enkelte bliver "anerkendt som et individ, hvis trang og ønsker er af enestående værdi for en anden person"; for det andet den moralske respekts område, hvor anerkendelsen består i, at den enkelte bliver anerkendt "som en person, der besidder den samme moralske tilregnelighed som alle andre mennesker"; og endelig solidaritetens anerkendelse, hvor anerkendelsen er som "en person, hvis evner er af grundlæggende værdi for et konkret fællesskab" (Ibid.: s. 92-93). Der er altså tale om en kærlighedsmæssig anerkendelse, en juridisk normativ anerkendelse og en anerkendelse af værdien af den enkeltes produktivitet.

Nu vil det naturligvis være en meget ekstrem konklusion at drage, at kærlighed skulle være umulig i banlieuerne, og nok temmelig misvisende både i forhold til situationen i disse områder og i forhold til den menneskelige kærligheds formåen. Men det er omvendt også klart, at en række forhold i forstæderne giver dårlige vilkår for kærlighedens anerkendelse, særligt hvis vi som Honneth fokuserer på den voksnes kærlighed til eller omsorg for barnet. Her er det klart, at ved at sætte forældre i en prekær situation, både hvad gælder det økonomiske og fodfæstet i samfundet, hvad gælder anerkendelsen af deres juridiske-normative position og af deres arbejdsmæssige evner, presses familien også som anerkendelsesinstitution.

Jeg har allerede flere gange nævnt arbejdsløsheden som det helt store problem, og det er klart, at den spiller en væsentlig rolle i muligheden for anerkendelsen af den enkelte banlieuesards produktivitet og væsentlighed for fællesskabet. Netop omkring arbejdsløshed noterer Honneth at:

"Chancen for at passe et økonomisk lønnet og dermed socialt reguleret arbejde er også i dag forbundet med erhvervelsen af den form for anerkendelse, som jeg har kaldt social værdsættelse." (Ibid.: s. 44)

På mange måder fremstår banlieuerne som reservoirer eller lejre for en gruppe af 'overflødige mennesker', der ikke har nogen rolle at spille i den globale økonomi (se f.eks. Alain Brossats glimrende analyse) og derfor ikke kan få del i den større samfundsmæssige anerkendelse af deres evners brugbarhed. Men også når man tænker på de jobs, de der er i arbejde varetager, må man overveje hvor stor anerkendelse, der er forbundet med de prekære ansættelser, typisk som vikarer i den lavtlønnede ende af servicesektoren eller de resterende industriarbejdspladser. Det er naturligvis i kapitalens interesse, og har altid været det, at arbejderen ikke føler for stor anerkendelse, ikke føler sig nødvendig, da det naturligt vil afspejle lydigheden og lønkravene. Men det er klart, at den nu, med fagforeningernes svækkelse og særligt med væksten i prekære ansættelsesforhold, har fået meget friere tøjler i krænkelsen af den enkelte arbejders selvfølelse. Men som nævnt har også skolen en rolle som producent af nederlag, konstante krænkelser af den enkelte i spillet mellem at bygge de unges håb op og rive dem ned igen. Dette skal selvfølgelig ses i kombination med, at den generelle samfundsmæssige diskurs konstant fremhæver vidensarbejdets væsentlighed og således sætter rammerne for anerkendelsen af produktivitet, rammer der endnu en gang styrker segregationen.

Et anerkendelsesaspekt Honneth ikke fokuserer på er forbrugets anerkendelse. Hvor overfladisk det end er, kan vi ikke se bort fra, at vi får at vide, at vi skal forbruge, 'fordi jeg er det værd'. Allerede i forbindelse med optøjerne i Watts i 1965, noterede Guy Debord, at det var:

"et oprør mod varer og af forbrugere *hierarkisk* underkastet varens bytteværdi. Negrene i Los Angeles tager – som de utilpassede unge i alle udviklede lande, men mere radikalt på grund af graden

de som klasse er fuldstændig nægtet en fremtid, en gruppe af proletariatet ude af stand til at tro på en virkelig mulighed for integration og fremgang – den moderne kapitalistiske propaganda bogstavelig i dens fremvisen af overflod.”

En af de væsentligste pointer omkring det nye 'immaterielle arbejde' er, at arbejdet ikke er afsluttet ved produktionen af varen, men derimod også udføres i produktionen af behov og i selve forbruget, det vil sige i forbrugerens afkodning af varens sociale koder, og der er ingen tvivl om, at de unge i banlieuerne møder de samme kommercielle koder, som deres jævnaldrende i resten af samfundet. Men vi må dog samtidig konstatere, at optøjerne næppe var stoppet, hvis en række containere med Nike eller L'Oreal produkter var blevet kørt ind i banlieuerne (hvilket vel egentlig kun understreger varen og skuespilsamfundets grundlæggende tomhed) Det rykker dog ikke ved, at de unge også er afskåret fra den forbrugsmæssige anerkendelse.

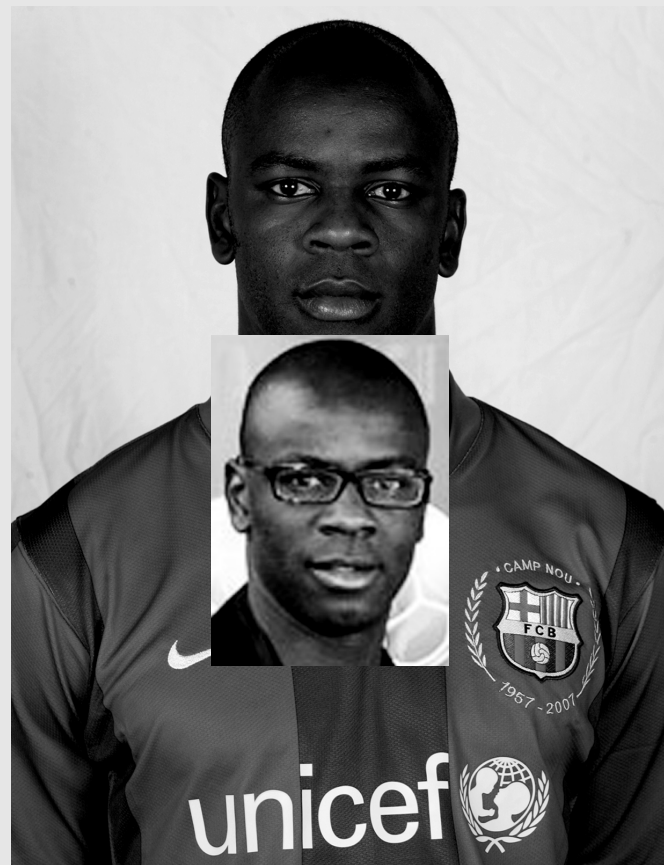
Hvad angår det sidste af Honneths anerkendelsesfelter, det juridisk-normative, er situationen todelt<sup>6)</sup>. Dels den offentlige diskurs og den normative status banlieuesarderne tildeles, dels hvad man kan kalde eksistensen af en generaliseret undtagelsestilstand når det gælder forholdet mellem de unge og politiet og det juridiske system.

Hvad angår det første aspekt, har jeg allerede nævnt, at segregationen i det offentlige rum, ved at modarbejde mødet mellem forskellige samfundsgrupper, giver forudsætningerne for fordomme og frygt. Der er ingen tvivl om, at særligt indvandrerdrenge fra forstæderne er stigmatiserede som farlige, mandschauvinistiske og i det hele taget grundlæggende anderledes og helt klart ikke i besiddelse af 'samme moralske tilregnelighed som alle andre mennesker'. Det er helt sikkert sådan, at disse fordomme har rod i en faktisk kriminalitet og mandschauvinisme i forstæderne, men det ændrer ikke ved deres racistiske natur. Problemet er dels at fordommens objekt bliver et falsk symbol, der skygger for de mere grundlæggende pro-

blemer. Men væsentligere her er det, at fordommen, forstærket af det offentlige rums manglende evne til at leve op til dets demokratiske ideal, bliver definerende for mødet med alle den stigmatiserer og således definerer relationen. At der spilles på disse fordomme, er ikke mindst Sarkozy og andres gentagne brug af ordet *racaille* vidne om.

Forholdet mellem politiet, det juridiske system og de unge er helt centralt i konflikten i forstæderne, og begivenheden der antændte vreden i efteråret 2005, var da netop også udtryk for, hvor stor mistroen til politiet er. Når en flok drenge, hvis eneste forbrydelse er at skyde genvej gennem en privat byggegrund, en forbrydelse der næppe burde medføre en hårdere straf end en skideballe (hvis overhovedet det), føler det nødvendigt at flygte fra politiet, må det konstateres at noget er galt i forholdet mellem dem og politiet. Det er uklart, om årsagen var, at de ikke havde deres papirer på sig. Politiet stopper ofte de unge i forstæderne og afkræver dem at vise deres identifikationspapirer, en praksis vi også kender fra København, hvor politiet dog kun har ret til at få oplyst navn og personnummer. Men i Frankrig udøves denne afkrævning af papirer også i raids foretaget af politiets indsatsstyrker, *Brigades Anti-Criminalité*, ind i banlieuerne for at finde illegale indvandrere, netop kaldt *sans-papiers*, raids der er voldsomme og påvirker alle, der er på gaden eller pladsen, når de finder sted. Denne praksis, der *profiler* unge på baggrund af deres hudfarve, viser dem samtidig, at der sættes spørgsmål ved deres eksistens, deres naturlige ret til at befinde sig hvor de gør. Men selve det at skulle vise papirer, kan ikke have været årsag i sig selv til at flygte – samtlige drenge i gruppen var legale, og ville, om de havde papirerne på sig eller ej, blive løsladt igen – og det er da sandsynligt, at indstillingen har været, som Emilio Quadrelli beskriver i et noget dramatisk sprog præget af, at hans artikel er baseret på interviews foretaget i forstæderne:

“Hvis de bliver stoppet, er det bedste de kan håbe på, at blive lagt på maven på jorden, visiteret, identificeret og så mås-



### 'Citizen Thuram'

Fodboldspilleren Lilian Thuram var én af ikke så mange landskendte personligheder, som turde træde frem i den franske offentlighed med et forsvar og en forståelse for de unges gåen besænk i de parisiske forstæder (af nogle betegnet som "den parisiske intifada" pga disse bydeles mellemøstlige karakter).

Thuram, dette fysiske og skræmmende pragteksemplar af en placeringsintelligent forsvarsspiller (er som 34-årig ved at afslutte en stor karriere i Barcelona FC) forsvarede de unge, ikke deres vold. Når daværende indenrigsminister Sarkozy, selv ungarsk indvandrer, fastholdt, at de unge banlieusarder var "rakkerpak", der skulle spules væk fra gaderne, replicerede nationalikonet Thuram (rekordholder med flere landskampe end selveste Platini!), at så var han også "rakkerpak".

Thuram kom som ni-årig til Frankrig fra Guadeloupe, Antillerne i Caribien. I Fontainebleau ventede moderen på ham - en mor som gennem hårdt arbejde holdt sammen på den faderløse familie med fem børn. At fodbolden blev Thurams vej ud af forstadsslummen er ikke nogen usædvanlig historie, omend han selv gang på gang fastholder, at det er den altså rent statistisk. Den overvældende majoritet af de nordafrikanske, pakistanske og caribiske unge er socialt dømt til at skulle reproducere det sociologen Pierre Bourdieu i et stort værk om ulighed benævner "verdens elendighed".

At lige netop Lilian Thuram, og ikke kollegaer og meningsfæller som Zidane eller Viera, trådte frem, var ikke nogen tilfældighed. Thuram har gennem årene udviklet sig bevidst til noget så sjældent som en intellektuel og kulturelt velorienteret fodboldspiller. Han taler ubesværet på PhD.-niveau om slaveriets historie og økonomi, trækker på Fanon's teorier, er velbevandret i den amerikanske version af slaveriets historie osv. Hans musikalske fascination af Miles Davis og John Coltrane har uden besvær kunnet passes ind i en dagsaktuel optagethed af dele af den bevidste rap-musik som f.ex. NTM (Nique ta Mere), lissom det forekommer naturligt for ham at skrive forord til en sort ghettodrengs erindringer, der kunne være hans egne (Thomte Ryam's *Banlieu Noire*, dvs "sort forstad").

Thuram er ikke kun kritiker af racisme og ulighed og fransk politik, han er også en brobygger og borger, der tager ansvar ved f.ex. at være rådgiver for den franske stats integrationsråd. Dette og andet gør det selvfølgelig indimellem uundgåeligt for ham ikke at blive udsat for kritik af "sine egne". Mange med caribisk baggrund var f.ex. utilfredse, da en politiker kritiserede, at antallet af farvede spillere på landsholdet var så stort. De "sorte brødre" reagerede på Thurams svar til denne politiker: "Jeg er ikke sort, jeg er fransk."

Mens Lilian Thuram således på den ene side er en markant og historisk vidende kritiker af fransk politik, spiller han ikke selv ud med racekortet og offerrollen, når det kommer til løsninger og fremtiden. Thuram vil ikke abonnere på de gammelkendte kategorier og opdelinger, fordi det ville være at spille racisternes spil. Han er således afstandtagende over for "identitetspolitik" og følger sig med sin egen livsbane som eksempel ind i den gruppe af postkoloniale tænkere, som hævder, at det afgørende ikke er, hvor du kommer fra, men hvor du er på vej hen.

li-

1. Andrew Hussey: If you can keep a cool head. Observer Sport Monthly, March 4 2007.  
<http://www.guardian.co.uk/sport/2007/mar/04/football.newsstory>
2. Laurent Dubois m.fl.: A history to be handed down. [www.eurozine.com](http://www.eurozine.com)

ke løsladt, men det kunne også gå værre. I så fald er en tur på stationen næsten sikker, og når man først er inde, kan alt ske. Et hverdagsscenario i banlieuerne og løsningen, som altid, er *run man run.*”

Hermed ikke sagt at dette nødvendigvis er rigtigt, naturligvis er også politiet mål for fordomme og frygt. Men det franske politis voldsomhed er nu veldokumenteret og Zyed Benna og Bouna Traorés død som konsekvens af mødet med politiet er ikke enkeltstående. Det franske politi har en skræmmende historie af vold, dødsulykker og drab på franskmænd med indvandrerbaggrund bag sig. Startende med – og mest spektakulært – d. 17. oktober 1961, hvor politiet i Paris torturerede (med elektriske stød!) og dræbte tohundrede algeriske fremmedarbejdere og smed dem i Seinen. Det er selvfølgelig et enestående tilfælde i fransk historie (i hvert fald på ikke-koloniseret fransk grund), men det er derimod ‘uheld’ med døden til følge ikke: 175 tilfælde mellem 1981 og 2001 (Argenti). Ikke så få gange er de blevet fulgt af lokale og begrænsede optøjer, som i Lyonforstaden Veleux-en-Velan i 1990, hvor politiet under en razzia væltede en motorcykel, hvis passager – den 18årige søn af italienske immigranter Thomas Claudio – døde (Champagne: s. 49), eller i Melun forstadsområdet Dammarie-lès-Lys i 1997, da den 17årige Abdelkadar Bouziane blev skudt i hovedet af politiets BAC-korps – og i øvrigt gentaget da politiet i 2002 endelig blev erklæret uskyldige i mord, og kuglen i hovedet erklæret selvforsvar (Jobard). Disse sager, og en lang række mindre forhold (set i forhold til mord eller dødsulykker), hvor politiet ikke bliver stillet til ansvar, kombineret med en forhøjet sandsynlighed for strengere straffe for folk med for- og efternavne, der ikke er typiske katolske franske (Ibid.) giver de unge i forstæderne en naturlig følelse af at være særligt udsatte og skaber mistillid til det juridiske system.

Men hvorvidt de unge formelt lever i en slags generaliseret undtagelsestilstand, en tilstand Giorgio Agamben argumenterer for, er blevet normen i vores samfund, er

langt hen ad vejen irrelevant. Den egentlige generaliserede undtagelsestilstand er hverdagsoplevelsen, hvor politiet ganske simpelt kan få deres vilje ved at gennemtvinge den – når vi i København eksempelvis har været oprevet over, at politiet (bl.a. i forbindelse med urolighederne omkring 1. marts 2007) har kunnet krænke vores privatliv, ved tilfældige visiteringer og herunder f.eks. læse vores sms-beskeder, under erklæringen af såkaldte ‘visitationszoner’, er det i høj grad kun en formalisering af en praksis, politiet længe har udøvet over for udsatte unge, der hvis de ikke giver dem lov, ganske simpelt provokeres til at give politiet et påskud for at arrestere dem. Pointen er, at når det offentlige rum forsvinder, eller svigter sin demokratiske opgave, bliver den formelle kontrol med politiet netop kun det, formel. Når vi chokeres over politiets brutalitet, om det så er i forbindelse med Ungdomshusets nedrivning eller de store studenterdemonstrationer mod CPE’en<sup>7)</sup>, er det fordi den i disse tilfælde udøves i de privilegerede områder af det segregerede urbane rum mod borgere, der både personligt og symbolsk har en langt mere privilegeret position end unge i udsatte kvarterer. Sagen er, at hvis det juridiske system svigter, er de unge i et samfund uden en demokratisk offentlighed – hvilket vi må konstatere, når hverken medier eller politikere forholder sig til grov politichikane – overladt til politiets krav som faktum.

Når vi ser på det samlede billede, må vi konstatere et segregeret urbant offentligt rum, der svigter sin demokratiske rolle ved ikke at skabe rum for møder og udveksling af erfaringer mellem forskellige grupper. Et samfund hvor en stor gruppe ikke blot er adskilt fra de andre ved den spatielle og sociale segregation, men også fastholdes i en situation, hvor der konstant produceres nederlag; i stedet for den helt basale anerkendelse udsættes de for konstante krænkelser. Det er fra denne situation vreden, der blev antændt i efteråret 2005, kommer. Den er langtfra ny. I det enorme sociologiske værk *La misère du monde* fra 1993 interviewes en skoleleder fra en ‘mellemskole’ (*collège*), hvor der har været optøjer:

“i sidste ende hvad beder de unge tabere fra blokkene så om? De beder om muligheden for at leve. Nå ja, de ender med at bede om et interessant arbejde, men landet er ikke i stand til at tilbyde dem et interessant arbejde, fordi de ikke er uddannede [...] Så de er vrede, de er vrede på institutionen, de er parat til at smadre alt, der giver dem en følelse af en form for nederlag” (Balaz og Sayad: s. 502)

Min pointe er, at det franske samfund skaber denne nederlagserfaring, ved ikke at producere forholdene for anerkendelse, men derimod i mange tilfælde rent ud krænker en del af dets borgere. Hermed skabes subjekter med et elendigt selvforhold og en absolut rimelig uretsfølelse over for samfundet, hvis ikke rent ud afmagt.

#### AFSLUTNING

Optøjerne i de franske forstæder er, som så ofte med den type af radikalt politiske manifestationer, af mange blevet betegnet som utilpassede, dårligt integrerede bølgers amokgang. Desværre er det symptomatisk for den gældende europæiske offentlighed og vores opportunistiske politikere, men det her er et reelt politisk problem og optøjerne en genuin politisk begivenhed. Der peges på alvorlige samfundsproblemer og gives helt forståelige udsagn, som eksempelvis dette fra en række af de politiske organisationer i banlieuerne:

“Hvor begreberne om fleksibilitet, tilpasning, social mangfoldighed, republikansk integration, positiv diskrimination, etc. er kerneord for arbejdsgiverklassen og dens venner i Nationalforsamlingen, har de en helt anden betydning for dem, som har udstået tyve års neoliberal politik: økonomisk og spatiel segregation, uudholdelige boligforhold, ulige chancer i skolen, maskinskade i den sociale elevator, ansættelser af udestimeret varigheds tyranni uden fremtidsudsigt, umuligheden af at skabe en familie og et værdigt liv, mennesker fanget under fattigdomstærsklen, gentagne ophold i kachotten, etc. Stop sikkerhedslogikken med nultolerance, antiimmigrant-racis-

men og politiets navnetjekskultur, som er årsag til spænding og provokation i de fattige banlieuer.”

Ved indgangen til det forrige århundrede konstaterede W.E.B. DuBois: “Det tyvende århundredes problem er problemet med *the color-line* – relationen mellem de mørkere og de lysere racer af mennesker i Asien og Afrika, i Amerika og på havenes øer.” (DuBois: s. 16) Med en tydelig linje fra Watts og Rodney King optøjerne til aspekter af de franske forstadsøtøjer tyder meget på, at det enogtyvende århundredes problem ikke er stort anderledes. I dag er det førende svar en idé om segregation, normalisering og ‘the clash of civilizations’, men ikke alene er denne ekstremt kompleksitetsreducerende, i globaliseringens tidsalder er den urealistisk og tjener udelukkende til at skabe fordomme, frygt og had. Et virkeligt svar på vores århundredes problem er komplekst og jeg vil ikke give en formel her. Men det må stå klart, at det ikke vil lykkes før der skabes en fungerende offentlighed, der rent faktisk formår at lytte til utilfredse samfundsmedlemmers indtræden i det politiske. Denne må nødvendigvis udformes i bruddet med vores koloniale arv og indebære, at vi vælter den neoliberale segregationens mure.

*Jeppe Wedel-Brandt er cand.mag. i moderne kultur (KU) og teksten bygger på en del af hans speciale. Arbejder som ekstern lektor ved Institut for Kunst og Kultur (KU) og er medredaktør på tidsskrifterne Øjeblikket og openhagenet.*

#### Noter:

1. Jeg har andetsteds redegjort mere grundigt for disse aspekter (se Wedel-Brandt 2008).
2. Blandt disse kilder er de væsentligste, det arbejde de forskellige organisationer samlet under paraplyorganisationen *Forum Social des Quartiers Populaires* har lavet, og Emilio Quardrellis artikel “Grassroots Political Militants: Banlieusards and Politics”, baseret på interviews foretaget i de parisiske forstæder under og efter optøjerne; hans arbejde blev gjort muligt af organisationen *Mouvement de*

- l'Immigration et des Banlieues* (MIB), der også er en del af *Forum Social*. Det forhold at kilden til dels er den samme, udgør naturligvis et potentielt problem, da MIB som enhver anden aktør har interesse i en særlig udlægning. Det er derfor klart, at vi må være forsigtige med at se deres forståelse som repræsentativ for samtlige deltagere i optøjerne.
3. Jeg låner sætningen fra CFQD: "La marmite des banlieues fait sauter le couvercle".
  4. Det sidste gælder dog kun nogle af forstæderne, hvilket også er medvirkende til den efterfølgende hierarkisering af de forskellige forstæder.
  5. I departementet Seine-Saint-Denis, hvor Clichy-sous-Bois ligger, er børnedødeligheden den højeste i Frankrig: 5,7 per tusind (Rouabhi).
  6. Problemet med indvandreres juridiske status og den store gruppe illegale indvandrere vil jeg ikke gå ind på her, men det spiller selvfølgelig også en væsentlig rolle. Hvor stor en rolle disse grupper spillede i optøjerne er stærkt diskuteret, jf. Emilio Quadrellis udlægning og Yves Colemans kritik af denne.
  7. *Contrat de première Embauche* – et forslag til en arbejdsmarkedsreform, der ville forringe forholdene for unge på arbejdsmarkedet betydeligt. Voldsomme protester og demonstrationer fra studerende fik den taget af bordet. Flere har bemærket, at de unge i banlieuerne faktisk i flere tilfælde har dårligere forhold, end loven ville have indført for de mere privilegerede unge.

#### Litteratur:

Arjun Appadurai: *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1996

Gabrielle Balazs og Abdelmalek Sayad: "Institutional Violence", Pierre Bourdieu (red.), *The Weight of the World*, London: Polity Press, 1999, pp. 492-506

Francois Bon "La rancon du mépris", *www.multitudes.samizdat.net* d. 27.11.2005,

Pierre Bourdieu, "The Abdication of the State", Pierre Bourdieu (red.): *The Weight of the World*, London: Polity Press, 1999, pp. 181-188

Alain Brossat: "Le plèbe est de retour", *Lignes* nr. 19, 2006, pp. 15-34

Teresa P.R. Caldeira: *City of Walls*, L.A.: University of California Press, 2000

Patrick Champagne: "The View from the Media", Pierre Bourdieu (red.), *The Weight of the World*, London: Polity Press, 1999, pp. 106-123

Yves Coleman: "French Banlieues and Urban Guerillas", *Mute magazine - Culture and politics after the net*,

Guy Debord: "Le declin et la chute de l'économie spectaculaire-marchande", *Internationale Situationniste* nr. 6

Gilles Deleuze: "Efterskrift om kontrolsamfundet", *Åndsindustri*, 1992, pp. 80-85

Bülent Diken og Carsten Bagge Laustsen: *The culture of exception – sociology facing the camp*, London: Routledge, 2005

, , : "La meute, l'émeute et l'impasse", *www.multitudes.samizdat.net* d. 10.11.2005,

W.E.B. DuBois: "On the Dawn of Freedom", *The Souls of Black Folk*, New York: Vintage Books, 1990, pp. 16-35

Denis Duclos: "Retour sur l'grande revoltes de banlieues francaises", *Le Monde diplomatique* august 2006,

Michel Foucault: *Viljen til viden – Seksualitetens historie 1*, Frederiksberg: DET lille FORLAG, 1994

Brian Holmes "Images of fire – The banlieue riots and the unanswered question of the welfare state",

Axel Honneth: "Foragtens sociale dynamik", "Moralbevidsthed og socialt klasseherredømme" og "Mellem Aristoteles og Kant", *Behovet for anerkendelse*, København: Hans Reitzels Forlag, 2003

Rada Ivekovic, "French Suburbia 2005: The return of the politically unrecognised",

Fabien Jobard: "la racaille en politique", *Varcarme* nr. 21,

Achille Mbembe : "Figures du Multiple: La France peut-elle réinventer son identité?", *Le Messenger* 2005,

Yann Moulier Boutang, *La révolte des banlieues ou les habits nus de la république*, Paris: Éditions Amsterdam, 2005

Antonio Negri og Jean Marie Vincent: "Banlieue et vielle: un regard philosophique", *et*,

Michael Omi og Howard Winant: "The Los Angeles 'Race Riot' and Contemporary U.S. Politics", Robert Gooding-Williams (red.): *Reading Rodney King / reading urban uprising*, New York: Routledge, 1993, pp. 97-114

Emilio Quadrelli: "Grassroots Political Militants: Banlieusards and Politics", *Mute magazine - Culture and politics after the net*,

Mohammed Rouabhi, "Ceci est mon corps a 93<sup>0</sup>", Domonique Vidal: "Casser l'apartheid à la française", *Le Monde diplomatique*, december 2005,

Loïc Wacquant "America as Social Dystopia", Pierre Bourdieu (red.): *The Weight of the World*, London: Polity Press, 1999, pp. 130-139

Loïc Wacquant "Ghetto, Banlieue, État: réaffirmer la primauté du politique", *Nouveaux Regards* nr. 33, 2006, pp. 62-66

Jeppe Wedel-Brandt: "Når gaden eksploderer", *Øjeblikket* nr. 49, pp. 15-18 (under udgivelse)

Michel Wieviorka: *The Arena of Racism*, London: Sage, 1995

Michel Wieviorka, *La France raciste*, Paris: Seuil, 1992

Slavoj Zizek: "The Subject Supposed to Loot and Rape", (2005a)

Slavoj Zizek: "Some politically incorrect reflexions on violence in France", (2005b)